PROPERTY RISK MANAGEMENT BY INSURANCE COMPANIES IN AGRICULTURAL BUSINESS PRACTICE

By:
BARANYI, ARANKA – PATAKI, LÁSZLÓ

Keywords: risks, loss, agricultural insurance, insurers

On the basis of our investigations we determined that the insurance profession has developed a process for loss estimation and adjustment for those engaged in agricultural activities and offers a wide range of individual constructions, despite which, the proportion of agricultural insurance within the total insurance market can be said to be minimal. The main reason for this is the termination of subsidies designed to motivate insurance. The low levels of income in farming, however, cannot bear even the relatively small insurance fees.

Compensation for losses caused by natural disasters should not, however, be borne solely by farmers. The State should once again take on a role in the system, not necessarily in the form of direct fee subsidies, rather by offering supplementary insurance alongside the insurance companies' indemnification.

A BIZTOSÍTÓTÁRSASÁGOK VAGYONI KOCKÁZAT KEZELÉSE A MEZŐGAZDASÁGI VÁLLALKOZÁSOK GYAKORLATÁBAN

BARANYI ARANKA dr. – PATAKI LÁSZLÓ dr.

Kulcsszavak: kockázatok, károk, mezőgazdasági biztosítás, biztosítók.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Vizsgálataink alapján arra a megállapításra jutottunk, hogy a biztosítási szakma kidolgozta a mezőgazdasági tevékenységet folytatók kárfelmérési, kárrendezési folyamatát, a lehető legszélesebb körben kínálja az egyes konstrukciókat, ennek ellenére minimálisnak mondható a mezőgazdasági biztosítások aránya az összes biztosítási állományon belül. A legfőbb ok az, hogy megszűntek a biztosítások ösztönzését szolgáló támogatások. A gazdálkodás alacsony jövedelmezősége viszont a csekélynek mondható biztosítási díjakat nem bírja el.

Az elemi károkból adódó veszteség pótlását nem csupán a gazdálkodónak kellene viselni. Az állami szerepvállalásnak újra be kellene kapcsolódnia a rendszerbe, ha nem is közvetlen díjtámogatás formájában, hanem kiegészítő biztosítás nyújtásával, a biztosító társaságok kártalanítása mellett.

BEVEZETÉS

A mezőgazdasági tevékenységet alapvetően befolyásolják a biológiai folyamatok, a termelés ciklikussága, a jelentős tőkebefektetés, a lassú megtérülési idő, az alacsony jövedelmezőség és nem utolsósorban az időjárás viszontagságai. A mezőgazdasági tevékenységet folytatóknak szembe kell nézniük e nehézségekkel és

megoldást kell találniuk a felmerülő problémákra, kérdésekre. A termés a kedvezőtlen időjárás miatt akár teljes egészében az enyészetté válhat, az állatállomány betegség, elemi kár (pl. tűz) martaléka lehet. A sokéves munka gyümölcse egy csapásra eltűnhet anélkül, hogy a gazdálkodó bármiféle bevételre szert tehetne. A káreseményekből adódó veszteségek pótlása néha lehetetlen, de az anyagi veszteségek a vagyonbiztosítások révén mérsékelhetők. Tanulmányunk célja tisztázni a biztosításokkal kapcsolatos alapfogalmakat, elhelyezni a mezőgazdasági biztosításokat a biztosítások rendszerében, bemutatni a növénybiztosítás és az állatbiztosítás kockázati sajátosságait. A mezőgazdasági biztosítás munkafolyamatát hazánk egyik legnagyobb biztosítótársaságának gyakorlatán keresztül mutatjuk be.

BIZTOSÍTÁSI ALAPFOGALMAK

A biztosításügy szempontjából egyes jövőbeni események bekövetkezésének lehetőségét veszélynek nevezzük. Ha az előre nem látható esemény gazdasági hátránnyal, vagyoni veszteséggel jár, akkor kárról beszélünk. A veszélyek különböző okokra vezethetők vissza. A veszélyt előidéző okokat veszélyforrásoknak nevezzük. A veszélyforrások lehetnek

- természeti okok (pl. földrengés, árvíz);
- gazdasági okok (pl. piacvesztés, árfolyam veszteség);
- társadalmi okok (pl. bűncselekmény).

A negatív következményekkel fenyegető események bekövetkezésének esélye a *kockázat.* A kockázatoknak két fő típusát lehet megkülönböztetni

- a kárkockázatot, vagy tiszta kockázatot; valamint
- a spekulatív kockázatot.

A kárkockázat a veszélyeztetett akaratától, döntésétől függetlenül létezik és mindig kedvezőtlen hatású. Ilyen kockázatnak tekinthető például az árvíz, vagy a jégverés.

A spekulatív kockázatot ezzel szemben maga a kockáztató idézi elő, s a kimenetele kedvező és kedvezőtlen egyaránt lehet. Ebbe a kategóriába tartoznak az üzleti kockázatok.

A kárkockázatok ellen kétféleképpen lehet védekezni

- kármegelőzéssel (pl. árvízi töltések erősítése); és
- tartalékolással.

A tartalékolás történhet

- természetben (pl. termények felhalmozása révén); és
- pénzformában.

A pénzbeni tartalékolás megvalósulhat:

- egyénileg; és
- intézményes formában.

Az intézményes pénzbeni tartalékolás egyik formája a biztosítás! A biztosítás a kockázatfelosztás módszerén alapuló pénzalapképzés a hozzájárulást fizető (veszélyközösségi) tagok jövőbeni esetleges felmérhető és meghatározott szükségletének kielégítése céljából.

Vizsgáljuk meg közelebbről e definíció tartalmi elemeit. A biztosítás tehát pénzalap képzését jelenti, amely a biztosítottak által befizetett biztosítási díjból tevődik össze. Veszélyközösségnek a hasonló kockázatnak kitett egyének, egységek csoportját nevezzük. A veszélyközösség minden tagját érinti a kockázat, de csak néhányat ér közülük kár. A veszélyközösség tagjai megosztják egymás között a kockázatot, ezzel a várható kár pénzbeni hatásait is. A kockázat nagyságát matematikai-statisztikai módszerekkel állapítják meg. Nagyon fontos, hogy a kockázat csak akkor biztosítható, ha becsülhető, meghatározható. A biztosítás mindenkor a kártalanítás elvére épül. Eszerint a káreseményből egyetlen biztosított sem juthat a korábbi értéknél nagyobb összeghez, ám joggal várhatja el, hogy a biztosítás segít-

ségével nagyjából a korábbi pénzügyi helyzetébe kerüljön vissza.

A MEZŐGAZDASÁGI BIZTOSÍTÁSOK A BIZTOSÍTÁSOK RENDSZERÉBEN

A mezőgazdasági biztosítás a vagyonbiztosítás körébe tartozik. Más néven kárbiztosításnak is nevezik, mert a bekövetkezett kár megtérítését, a kár előtti állapot visszaállítását hivatott szolgálni. A biztosító teljesítésének alapja a tényleges kár. A vagyon megóvására vagyonbiztosítási szerződést kötnek, ezzel azonban csak az élhet, aki érdekelt a vagyontárgy megóvásában, ugyanakkor a túlbiztosítás és a többszörös biztosítás tilos.

A vagyonbiztosítás által nyújtott biztosítási védelem összetevői:

- Biztosítási összeg.
- Biztosítási forma.
- Érték-megállapodások.

A biztosítási összeg meghatározza a biztosító teljesítésének felső határát, egyes biztosítási formák esetén a védelem intenzitását, és rögzíti a díjfizetés alapját.

A *biztosítási forma* azt jelenti, hogy milyen mértékben vállalja át a biztosító a biztosított kockázatát, illetve ennek megfelelően milyen mennyiségi viszony van a biztosítási teljesítés és a biztosítási esemény által előidézett kár között. A biztosítási összeg alapja a biztosítási érték, illetve az ezt meghatározó biztosítási érdek. A biztosító a kockázat (kár) viselési formával összhangban vállalja a keletkezett kár megtérítését.

1. táblázat

Mezőgazdasági biztosítások díjbevételének változása

(M. e.: millió Ft)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004
Növénybiztosítás	5 017	4 855	4 492	4 701
Állatbiztosítás	6 153	10 065	15 103	2 082
Összesen	11 170	14 920	19 595	6 783
Összes biztosítási módozat bevétele	415 414	489 740	550 350	587 398

Forrás: Márki János (2005) adatai alapján

Az 1. táblázat adatai alapján elmondható, hogy a mezőgazdasági biztosítások aránya az összes biztosítási módozat között csekélynek mondható, ez is bizonyítja, hogy minden más biztosítási módozat megelőzi a növény és állatbiztosítások arányát. Holott a mezőgazdaság nemzetgazdasági súlya, jelentősége nem ezt az arányt tételezi fel. Ennek oka elsősorban az, hogy megszűnt az állami szerepvállalás a mezőgazdasági biztosítások területén. A MABISZ adatai alapján az elemi károk 41,17%-a volt aszálykár, ezt követte a jég és viharkár, 21,73%. A vízkár és fagykár aránya viszonylag hasonlóan alakul 18,72%–15,72%. Összességében a kár mértéke 2004-ben, a növénytermelés és kertészet területén, a termelési érték 3-10%-a körül alakult.

A MEZŐGAZDASÁGI BIZTOSÍTÁSOK SAJÁTOSSÁGAI

A mezőgazdasági biztosítások tárgya jellemzően nem konkrét kész termék, hanem a növények, illetve az állatok termelési folyamat alatt fokozatosan kialakuló végterméke.

A növénybiztosítások kockázati sajátosságai

A növénybiztosítások kockázati sajátosságai:

- A fedezet a növénytermelés teljes időszaka alatt térben és időben bizonytalanul bekövetkező elemi károkra terjed ki.
- A káresemények bekövetkezése szoros összefüggésben áll a mikrobiológiai sajátosságokkal
- A bekövetkezett kárt több tényező együttes hatása határozza meg.

A növénytermelést jellemző mikrobiológiai sajátosságok, valamint a károsító eseményekkel szemben mutatkozó különböző reagálási formák *a növénybiztosítási károkat két nagy csoportra osztják*.

Az első csoportba tartoznak azok a károk, amelyek bekövetkezése a helyi adottságoktól, a vidékre jellemző időjárási viszonyoktól, a domborzattól, a nagyobb vízfelületektől függ. Ezeket a károkat más néven topografikus, vagyis terepviszonyoktól függő károknak nevezzük. A második csoportba tartoznak azok a károk, amelyek a növények biológiai sajátosságaitól és az ezekből adódó kár iránti érzékenységüktől függenek. Ezek az ún. specifikus károk.

Annak függvényében, hogy a kár milyen időszakban következik be, illetve hogy a növények milyen vegetációs állapotban vannak, elkülönítjük a:

- Mennyiségi terméskiesésből adódó súlycsökkenést (ezt nevezzük mennyiségi kárfedezetnek).
- Minőségromlásból származó értékcsökkenést (minőségi kárfedezet).
- Növényállomány állagának elpusztulását (állománykipusztulásos kárfedezet).

A növények mennyiségi terméskiesésének térítése a növénybiztosítási fedezet legalapvetőbb része. Ebben a körben realizálódik a biztosítási teljesítések többsége, s ebben jut kifejezésre a növénybiztosítás csaknem valamennyi sajátossága is.

A növények minőségi értékcsökkenését felölelő kockázat azokra a károsodásokra terjed ki, amelyek nem okoznak mennyiségi terméskiesést, de hatásuk a termés minőségét rontja. A felmerülő veszteség alapvetően az *alacsonyabb értékesítési átlagár* realizálódása folytán áll elő. A veszteség nagyságrendjét az értékkülönbözet határozza meg, amely a betakarított termés minőségromlás miatt csökkent értéke és a között az érték között mutatkozik, amely vélelmezhetően elérhető lett volna, ha a termést nem éri minőségi károsodás.

Az állománykipusztulásos kárfedezet azokra a káreseményekre terjed ki, amelyek a vegetáció kezdeti fázisában a növények állományában oly mértékű károsodást okoznak, amely miatt azok további termesztésben tartása gazdaságilag értelmetlenné válik. A kártalanítás nem biztosítási összeg alapján történik, hanem az állománypusztulással összefüggésben felmerülő tényleges veszteség megtérítésére irányul. (A növényállomány helyreállítási, pótlási költségeinek megtérítése.)

Az állatbiztosítás kockázati sajátosságai

Az állatbiztosítás alapvető elemei:

- A betegségből, valamint a balesetből eredő állatelhullással kapcsolatos kárfedezet. Ez az állatbetegség biztosítás.
- Az állatokat érő elemi károsodások fedezete az egyéb elemi kár módozatokba épül be.

A betegségbiztosítás korlátozott mértékben fedezi az állatokban bekövetkezett károsodásokat, ugyanis ez esetben nem érvényesíthető az az általános vagyonbiztosítási elv, amely szerint a káridőponti tényleges értéket kell téríteni.

A betegségek és a balesetek nagy többsége megelőzhető, illetve emberi beavatkozással teljesen el is hárítható. A betegségbiztosításoknál az az elv érvényesül, mely szerint az állatok tényleges értéke a biztosítással csak korlátozott mértékben fedezhető. A kialakult gyakorlat szerint az állatok biztosítási összege nem haladhatja meg az állat értékének 80%-át. A biztosításvédelem azt a célt szolgálja, hogy az állatok elhullásá-

ból, kényszervágásából eredő károk térítésével elősegítse az állatok pótlását, ezen keresztül a termelés zavartalan fenntartását. A kártérítés nem terjed ki a veszteséget szenvedett állat termelésében jelentkező kiesésre, pl. szaporulat, elmaradt tejtermelés; valamint az olyan károkra, amelyek az állat gondozójának mulasztásából keletkeztek.

A MEZŐGAZDASÁGI BIZTOSÍTÁS ÁLTALÁNOS FOLYAMATA

Ajánlattétel: az ügyfél nyilatkozik, hogy milyen kockázatokra, mekkora területre, hány darab állatra és milyen összeggel kíván biztosítást kötni.

Adatközlés: az ajánlattételkor nem áll rendelkezésre minden adat, ezért a hiányzó adatok pótlása később történik.

A kockázati elbírálás: a területi elhelyezkedés alapján ún. *helyosztályba* sorolják a területet a jéggyakoriság függvényében, a növényeket pedig érzékenységük szerint kockázati osztályba, ezen besorolás hatása a díjkülönbözetben jelentkezik. Az állatbiztosításnál a tartási és takarmányozási körülményeket vizsgálják.

Kötvényesítés: a rendelkezésre álló adatok alapján kiállításra kerül *a biztosítási kötvény,* mely az éves biztosítási díjat is tartalmazza.

Kárrendezés: növénykárok rendezése a károsult területek *helyszíni bejárás*ával kezdődik. Ha az elemi kár miatt bekövetkező terméskiesés az első bejárás alkalmával még nem állapítható meg, *előszemlézés* történik. Az előszemléről jegyzőkönyvet vesznek fel, melyben rögzítik a szemle időpontján mutatkozó kárképet. Szükség esetén *közbenső helyszíni szemle is történhet*, különösen hosszabb tenyészidejű kultúrák (pl. gyümölcs) esetén. A végleges kármegállapításra a várható hozam kialakulásakor vagy a betakarítás időpontjában, illetve azt követően kerül sor. A véglegesítésről jegyzőkönyv készül, melynek tartalmaznia kell a károsodott növény fajtáját, területét, a kár nélküli várható hozamot, a kártérítés alapján a kár százalékát, valamint a kártérítési összeget.

Az állatbiztosítási kárrendezés foglalkozik az állatok betegségéből, balesetéből eredő elhullási és kényszervágási károk megtérítésével. Jellemzően irodai kárrendezés útján bonyolódik le, mivel a káresemény bekövetkeztének alátámasztása és a kár összegének meghatározása általában igazolások és bizonylatok alapján történik. Ez nem zárja ki a tartási és takarmányozási körülmények helyszíni vizsgálatát. *A kártérítési összeget nem becslés útján határozzák meg, hanem annak mértékét az előre meghatározott biztosítási összeg képezi.*

Ettől az összegtől csak abban az esetben lehet eltérni, ha az állat tényleges forgalmi értéke valamilyen ok miatt a biztosítási összegnél alacsonyabb. Az állatkárok fontos okmánya a kárbejelentő, és az ahhoz tartozó orvosi igazolás. Az orvosi igazolás alapján tisztázható a kár oka, a kártérítés alá eső állat azonosítása, s ezek figyelembevételével az elhullott vagy kényszervágott állat értéke.

MEZŐGAZDASÁGI BIZTOSÍTÁSI MÓDOZATOK AZ ALLIANZ HUNGÁRIA BIZTOSÍTÓ GYAKORLATÁBAN

Mezőgazdasági növények vízkár biztosítása

A biztosítás a biztosítási szerződés aláírásával jön létre. Az írásbeli megállapodást, illetve a biztosító elfogadó nyilatkozatát a biztosítási kötvény kiállítása pótolja. Ha a biztosító a kötvényt az ajánlat átadásától számított 15 napon belül kiállítja, a szerződés a kötvény kiállításának napján jön létre.

A biztosítási szerződés az azt követő napon lép hatályba, amikor a szerződő az első díjat a biztosító számlájára vagy a pénztárba befizeti, illetve amikor a szer-

ződő felek díjfizetési halasztásban állapodtak meg, vagy amikor a biztosító a díj iránti igényét bírósági úton érvényesíti. A biztosítási szerződés határozatlan és határozott időtartamra is köthető.

A biztosítási évforduló minden év december 31. A biztosítási időszak egy naptári év. A biztosítás időbeli hatályát a biztosított mezőgazdasági növénykultúra fejlődési szakasza határozza meg. Ez a szántóföldi növényeknél a kikeléstől, kiültetéstől, palántázástól vagy telepítéstől a betakarításig tartó időszak.

Vízkárnak minősül, ha a csapadékvízből származó felszíni vízborítás miatt, illetve az állandó vagy időszakos jellegű természetes vízfolyások és mesterséges csatornák, valamint az álló jellegű természetes vagy mesterséges tavak medréből kilépő víz következtében a növényállomány elpusztul, vagy nem pusztul ki, de nem hoz termést.

A biztosítási összeg meghatározásához szükséges a biztosítani kívánt növény termésátlaga, a termés egységára és a biztosítás alá vont terület nagysága. A biztosítási összeget minden biztosítási évben meg kell határozni. A biztosító helytállása és teljesítési kötelezettsége biztosítási időszakonként az adott évre meghatározott biztosítási összeg erejéig áll fenn. A biztosítási összeg nem haladhatja meg a mezőgazdasági kultúra valóságos értékét. A nem valós értékre vonatkozó megállapodás semmis.

A biztosítás díja egy biztosítási évre vonatkozik. A biztosítási díj a díjtétel és biztosítási összeg szorzata. A díjtételt befolyásoló tényezők a következők

- a biztosított növény kárérzékenysége a biztosítási eseménnyel szemben;
- a biztosítási összeg;
- a biztosított terület elhelyezkedése a kárveszélyesség szempontjából.

A szerződő/biztosított számára *lehetőség van* a károsszegből önrész vállalására. A biztosítási díj a vállalt önrésznek megfelelő arányban csökkenthető.

A biztosítási díjat a díj esedékességekor kell megfizetni. A biztosítási díj esedékességétől számított 30 nap elteltével a szerződés megszűnik, ha addig a hátralékos díjat nem fizették meg, és a szerződő halasztást sem kapott, illetőleg a biztosító a díjkövetelést bírósági úton nem érvényesítette.

A szerződés megkötésekor a szerződőnek közölnie kell minden olyan, a biztosítás elvállalása szempontjából lényeges körülményt, amely ismert vagy ismernie kellett. A szerződő az adatközlő lap kitöltésével a biztosító rendelkezésére bocsátja a biztosítani kívánt növényállomány területét, az egységárat és a hozam adatait. Az adatközlőket évenként minden év március 31-ig meg kell küldeni a biztosítónak.

A hozam adatok meghatározásánál figyelembe kell venni a biztosítani kívánt terület termőképességét és a biztosított által alkalmazott agrotechnikát. Az egységár meghatározásához figyelembe kell venni az aktuális piaci, tőzsdei, hatósági és szerződéses árakat. Az egységárak a biztosítási év alatt nem módosíthatók. A biztosítás alá vont terület nagyságát a szerződő közli a biztosítóval, a terület azonosításához szükséges dokumentumokat (térképvázlat, táblaszám, helyrajzi szám) az adatközléssel egyidejűleg bocsátja a biztosító rendelkezésére.

A biztosítási szolgáltatás megállapítása

A vízkárok megállapítása a következők figyelembevételével történik

- a 100%-ban károsodott terület nagysága;
- a növényeknek a biztosítási esemény nélkül várható, becsült hozama;
- az adatszolgáltatáskor rögzített egységár;
- az így kapott hozamérték 20%-a lesz a kártérítés összege.

A szerződő köteles a tőle elvárható intézkedést megtenni a károk megelőzése és enyhítése érdekében, s ezzel összefüggésben mindenkor be kell tartania az erre vonatkozó szakmai előírásokat. A biztosító képviselője vagy megbízottja útján jogosult ellenőrizni a kármegelőzésre vonatkozó intézkedések végrehajtását. *Ha a biztosító a kármegelőzésre vonatkozó szabályok súlyos megsértését vagy a betartásuk sorozatos elmulasztását tapasztalja, kezdeményezheti a szerződés módosítását.*

A biztosító mentesül a fizetési kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt a szerződő jogellenesen, szándékosan vagy súlyosan gondatlanul okozta.

A biztosítási szerződés csak írásban módosítható. A szerződő köteles a bekövetkezett káreseményt a biztosító szerződést kezelő egységéhez három munkanapon belül írásban bejelenteni, a szükséges információkat megadni, és lehetővé tenni a bejelentés és a felvilágosítás tartalmának ellenőrzését.

A kárbejelentésnek tartalmaznia kell

- a szerződő nevét, címét;
- a kár bekövetkezésének időpontját;
- a károsodott terület nagyságát, azonosítási adatait;
- a biztosítási eseményt;
- a károsodott növényt és a kár elhárításához szükséges minden lényeges körülményt.

A biztosító képviselőjének megérkezéséig a káresemény helyszínén – legfeljebb a kárbejelentéstől számított 5 munkanapon belül – a biztosított csak a kárenyhítéshez szükséges mértékben változtathat. A biztosító teljesítési kötelezettsége megszűnik, ha a biztosított a kárt az előírt határidőn belül nem jelenti be, vagy a helyszínen a megengedettnél nagyobb mértékben változtat, és emiatt lényeges körülmények kideríthetetlenekké válnak. *A biztosító köteles a kárbejelentést követő 5 munkanapon belül a kárrendezési eljárásról intézkedni*. A kárfelvételi jegyzőkönyvben megállapított kártérítési összeg akkor tekinthető véglegesen jóváhagyottnak, ha a biztosító a jegyzőkönyv felvételétől számított 30 napon belül nem tesz írásban eltérő nyilatkozatot. A biztosítási szolgáltatás teljesítése az utolsó irat beérkezését követő 15 munkanapon belül esedékes.

Példa: 1 ha búza vízkár biztosítása.

Az 1 ha búza termésátlaga 4 t/ha, egységár 25 000 Ft/t

Biztosítási díj éves szinten a biztosítási összeg 1,5%-a, tehát 4 t/ha* 25 000 Ft/t = 100 000 Ft $\Rightarrow$ 1,5%, azaz 1500 Ft.

Vízkár esetén a kártérítés a biztosított összeg 20%-a, jelen esetben 20 000 Ft/ha.

Jég és elemi kár biztosítás

A jég és elemi kár biztosítás a szerződő által biztosított, lábon álló növényekben a biztosítási események által okozott károk megtérítésére terjed ki. A kockázatviselés a növények következő fejlődési szakaszaira vonatkozik.

Jégkockázat:

- szántóföldi növényekben a kikeléstől, kiültetéstől, palántázástól vagy telepítéstől;
- almatermésűek és csonthéjas gyümölcsűekben az első tisztuló hullás befejeződésétől;
- héjas gyümölcsűekben az elvirágzástól;
- bogyós gyümölcsűekben az első virágok megjelenésétől, szamócában általános virágzástól;
- szőlőben, komlóban, kosár- és nemesfűzben a rügyfakadástól kezdődik és a növények betakarításáig tart.
- *Tőkiveréses károk:* őszi vetésű, ültetésű vagy telepítésű növényekben, szamócában, valamint zöldborsóban május 15-e előtt bekövetkezett károkra terjed ki. Tavaszi vetésű, ültetésű, telepíté-

sű és palántázott növények esetében a május 31-e előtti károkra terjed ki.

A tűz, villámcsapás és földcsuszamlás kockázata:

- szántóföldi növényekben a kelléstől, palántázástól, vagy telepítéstől a növények betakarításáig;
- gyümölcsökben, szőlőben, komlóban, kosár és nemesfűzben a termés leszedéséig;
- a learatott, leszedett, leszüretelt vagy a földből kiszedett, de átmenetileg a természetes helyén tárolt termésre;
- ültetvények állagkárai esetében a termőévekre vonatkozik.

A biztosítás díját minden biztosítási évben a növények adatközléskor megjelölt területére vonatkoztatott biztosított hozam és az egységár szorzataként adódó biztosítási összeg alapján kell kiszámítani. *A biztosítási díj a számított biztosítási összeg 1,5%-a.*

A kártalanítás és a károsszeg megállapítása:

A károsszeget a kárszakértők a súlycsökkenési kár, a minőségi értékcsökkenési kár és a tőkiveréses kár alapján állapítják meg.

A biztosítás nem terjed ki a biztosított növénykultúrában bekövetkező, 5%-ot meg nem haladó károk térítésére, a kettős hasznosítású növényeknek a biztosításba be nem vont iker- vagy társtermésben keletkezett károkra, az ipari felhasználásra termesztett gyümölcsök minőségi káraira. A biztosítás nem terjed ki a jégverés által okozott olyan kárra sem, amely a magjáért, gyümölcséért, gumójáért termelt növények melléktermékeiben, pl. szalma keletkezett. Ugyancsak nem terjed ki a biztosítás a szőlőben a vesszőn, illetve a tőkén keletkezett kárra, gyümölcsösben a hajtásrendszerben okozott kárra. A jég és elemi kár biztosítás tűz-, villámcsapás és földcsuszamlás kockázata nem terjed ki az 50 000 Ft-ot meg nem haladó károk térítésére.

Példa jég és elemi kár biztosításra:

Az előző példa (búza) adataiból kiindulva, 4 t/ha termésátlagot és 25 000 Ft/t egységárat feltételezve, a biztosítási összeg 1 ha-ra 100 000 Ft. A biztosítási díj 1,5%, azaz 1500 Ft/ha/év. Ha a termés teljesen odaveszett a tűz vagy jég miatt, akkor a kártérítés akár 100% is lehet. Ebben a módozatban részkár teljesítésre is lehetőség van, ennek feltétele, hogy a káresemény a termést 5%-nál nagyobb mértékben károsítsa, illetve a kártérítési összeg meghaladja az 50 000 Ft-ot.

Természetesen az átlagtermés és az egységár meghatározása mindig egyedi megállapodás részét képezi, így elfogadható intervallumon belül lehetőség van a díjtétel csökkentésére, ezáltal viszont a kártalanítás összegének csökkentésére is.

A szántóföldi fagykár biztosítás

Fagykárnak tekintendő az őszi kalászosok, az őszi takarmánykeverékek, valamint az őszi káposztarepce tőállományának a téli fagy következtében előálló, oly mértékű pusztulása, amely a károsodott terület felülvetését, illetve újrahasznosítását teszi szükségessé. A biztosítás nem terjed ki a fagykár következtében bekövetkező súlycsökkenési károkra, illetve arra az esetre, ha a szerződő a területet június 30-áig nem hasznosította újra.

Az állománykipusztulásos téli fagykárok károsszegét a felülvetést, illetve újrahasznosítást szükségessé tevő mértékben elpusztult növényállomány területének figyelembevételével kell megállapítani.

A kártérítés a téli fagy által károsított és újrahasznosított területre jutó biztosítási összeg 15%-a, ha a területet felülvetették. Kiszántást, illetve újravetést igénylő károk esetében a kártérítés 20%.

Kártérítésre csak abban az esetben kerül sor, ha a biztosított a károsodott területet valamilyen módon újrahasznosította.

Példa fagykár biztosításra:

1 ha őszi búza kifagyása esetén a biztosítási összeg a termésátlag és a feltételezett egységár szorzataként meghatározott összeg, az előző példákból kiindulva 100 000 Ft. A kártérítés a hozamérték 20%-a, vagyis 20 000 Ft. (De csak kiszántás, illetve újravetés esetén.) Megjegyezzük, hogy a gyakorlatban a kártérítést csak 60%-os károsodás esetén fizeti ki a biztosító, részkár-teljesítés nincs.

Viharkár biztosítás

A kockázatviselés a növények következő fejlődési szakaszaira vonatkozik

- kalászosokban az érés kezdetétől lép érvénybe, és attól kezdve 21 napig tart, amikor a károsodott vagy az azzal azonos növény aratását megkezdték;
- dohányban a palántázástól a levelek töréséig;
- napraforgónál a kikeléstől a deszikkálásig, legfeljebb október 31-ig;
- a hüvelyes növények termésére attól kezdve 6 napig terjed ki, amikor a károsodott, illetve az azzal azonos növény aratását megkezdték;
- leszedetlen téli almára augusztus 15-étől szeptember 30-áig, a téli körtére szeptember 1-től október 15-ig tart.

Biztosítás szempontjából az érés kezdete az a fejlődési állapot, amikor a vihar a kalászosokban szemkiverést és kalászletörést okozhat.

Mi minősül viharkárnak?

Az a legalább 15 m/s sebességű szél következtében előálló termésveszteség, amely a következőkben nyilvánul meg

- a kalászosok szemkiverésében, kalászletörésében;
- a napraforgó kidőlésében, szár vagy tányértörésében;
- a hüvelyes növények termésének kiverésében;
- a téli alma és téli körte termésének leverésében.

A biztosítási szolgáltatás mértékének megállapítása

Ismétlődő biztosítási események esetén az újabb kármegállapítás a korábbi kártérítés beszámításával történik.

Az egyidejűleg igénybe vett jég- és viharkár-biztosítás esetén, ha a vihar és jégkockázat egyszerre következik be, *a biztosító a károkat egységesen a jégbiztosítás feltételei szerint téríti meg.* A vízkárbiztosítás egyidejű igénybevétele esetén a különböző biztosítási események egymást követő előfordulásakor keletkezett súlycsökkenési kár térítése a biztosítottra nézve kedvezőbb biztosítás alapján történik. A biztosítás alapján a biztosító szolgáltatása a megállapított kár 90%-án történik.

A viharkár biztosítási díja a biztosítási összeg 0,5%-a hektáronként. Részkár teljesítésre is van lehetőség, ennek feltétele, hogy a kár a termés értékének az 5%-t meghaladja.

Növendék és hízóállat-biztosítás

Biztosítási események

- a betegség és baleset miatti elhullás;
- a betegség és baleset miatti kényszervágás;
- az idegen test lenyelése, hőguta és mérgezés miatti elhullás és kényszervágás.

Az előzetes díjszámításhoz meg kell adni a tárgyév nyitó létszámának megfelelően a választott és a tenyészállatból hízóvá minősített, valamint így nyilvántartott állatok darabszámát. A végleges díj kiszámítása az évközi állományváltozás figyelembevételével történik.

A biztosító részben vagy egészben mentesül a bekövetkezett károk megfizetése alól, ha a veszteségek

- állategészségügyi szabályok előírásainak be nem tartása;
- kockázatviselés kezdetekor fennálló betegség;

- technológiai fegyelem megsértése;
- nem megfelelő tartási, takarmányozási viszonyok;
- adatközlési, bejelentési kötelezettség elmulasztása következtében léptek fel.

Nem fedezi a biztosító a kárt *(kockázatkizárás),* ha az elhullás, illetve a kényszervágás oka

- heveny felfúvódás;
- tűz, robbanás, villámcsapás, árvíz, vihar, földrengés, földcsuszamlás, szállítás;
- az állat hatósági intézkedésre végzett leölése;
- száj- és körömfájás.

Az állatállomány biztosításánál meghatározzák az önrész nagyságát, amelyen felül történik a tényleges kártalanítás. Például 100 db szarvasmarha biztosítása esetén, ha az önrész 4% akkor a kártalanítás az ötödik elhullott vagy megbetegedett szarvasmarha után jár. A biztosítás díját állományra kalkulálják, figyelembe véve az adott biztosítási káresemény bekövetkezésének valószínűségét.

Tenyészállat- és lóbiztosítás

A Biztosító külön konstrukciókban köt biztosítást tenyészállatok (szarvasmarha, ló, sertés, juh és kecske) betegség és baleset miatti elhullás- és kényszervágás károinak biztosítási védelmére. E konstrukció alkalmazásának feltételei döntően egybeesnek a növendék- és hízóállat biztosítási konstrukció feltételeivel.

A lovak esetén nagy értékű lóbiztosítás is ismeretes.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Asztalos L.: Biztosítási alapismeretek. Budapest, 1995 – (2) Ébli Gyné – Zakócs J.: Mezőgazdasági biztosítástan. BGF Főiskolai jegyzet, 1984 – (3) Kovács Z: Az Európai Közösség irányelvei I.-II. Biztosítási szemle, 1995. 1-2. sz. – (4) Földvári J.: Jégesők, jégkárok, védekezés, biztosítás. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1985 – (6) Zakócs J.: A termelés kockázata. A kertgazdaság alapjai. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1983 – (7) A hazai biztosítás 2002. évi részletes adatai. Biztosítási Szemle, 2003. XLIX. évfolyam 3. sz. – (8) Zakócs J.: Az agrárbiztosítás új rendszere. Biztosítási Szemle, 1990. 12. sz. – (9) Mezőgazdasági biztosítások a magyar piacon. Biztosítási Szemle, 2000. 3. sz.